

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประจำปีการศึกษา ๒๕๕๗ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ๒. เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร และ ๓. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

ประชากรที่ใช้วิจัยได้แก่ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๓๔ คน ๖ โรงเรียน ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สรุปผลการวิจัย ดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
๒. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากร โรงเรียนประถมศึกษา ภาพรวม ๔
๓. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้บริหารและครูเป็นเพศหญิง ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๐๓ เป็นเพศชาย จำนวน ๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๗ มีอายุ ๓๑-๓๙ ปี จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๗๕ มีอายุ ๕๐-๖๐ ปี จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๖๓ มีอายุ ๔๐-๔๙ ปี จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๙๓ มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี จำนวน ๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๗๐ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๔๐ ปริญญาตรี จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๙.๔๐ ปริญญาโท จำนวน ๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๒ ครูผู้สอน จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๐๔ และต่ำที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษา มีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติงาน จำนวน ๑๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๙๖

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากร โรงเรียนประถมศึกษา ภาพรวม ๔ และรายชื่อ มีดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ภาพรวม ทั้ง ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านเมตตา รองลงมา คือ ด้านมูทิตา ด้านกรุณา ด้านอุเบกขา ตามลำดับ

๒. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ รายชื่อ ทุกชื่อ อยู่ในระดับมาก เพราะว่า

๒.๑ ด้านเมตตา ผู้บริหารปรารถนาให้ทุกคนมีความสามัคคีกัน มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีมีน้ำใจต่อทุกท่าน มีความรับผิดชอบหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้โรงเรียนอย่างเต็มที่ มีความห่วงใยท่านด้วยความจริงใจเสมอใช้คำพูดที่เหมาะสมในการเตือนท่านในที่สาธารณะ มอบหมายงานตามความสามารถของท่านเสมอการให้คำปรึกษาการทำงานแก่บุคลากร ตามลำดับ

๒.๒ ด้านกรุณา ผู้บริหารให้โอกาสผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อบริหารงานส่งเสริมบุคลากรด้วยความปรารถนาดีต่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นอุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้เสนอความต้องการในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเท่าเทียมกัน ตามลำดับ

๒.๓ ด้านมูทิตา ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน มีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากร และรักษาสัมพันธภาพอันดีงามแก่บุคลากรทุกคนได้ดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสนใจชีวิตความเป็นอยู่ของบุคลากร ตามลำดับ

๒.๔ ด้านอุเบกขา ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน สร้างและรักษาสัมพันธภาพอันดีงามแก่บุคลากรทุกคน ได้ดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ

๕.๑.๓ ศึกษาปัญหาและอุปสรรคการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

ปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคการใช้หลักธรรมพรหมวิหารของผู้บริหาร ด้านเมตตา คือ ผู้บริหารไม่มีความรักความสามัคคีต่อบุคลากร ด้านกรุณา คือ ผู้บริหารไม่มีเวลาให้คำปรึกษาการทำงานแก่บุคลากร ด้านมุทิตา คือ ผู้บริหารไม่ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา คือ ผู้บริหารวางตัวไม่เป็นกลาง ไม่มีความเป็นธรรม เลือกปฏิบัติเฉพาะต่อบุคลากรบางคนเท่านั้น

แนวทางการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ มีดังนี้

การใช้หลักธรรมพรหมวิหารของผู้บริหาร ด้านเมตตา คือ ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีในการบริหารบุคลากรในการทำงานด้านกรุณา คือ ผู้บริหารควรให้คำปรึกษาการทำงานแก่บุคลากรด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีมีน้ำใจต่อทุกท่านด้วยความจริงใจเสมอ ด้านมุทิตา คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และอุเบกขา คือ ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลางให้ความเป็นธรรมแก่บุคลากรทุกคนเท่าเทียมกันในการทำงาน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย การใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยนำประเด็นมาอภิปรายผลแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านเมตตา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารปรารถนาให้ทุกคนมีความสามัคคีกัน มีอัธยาศัยไมตรีที่ดีมีน้ำใจต่อทุกท่าน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ อุทิศตนและเวลาให้โรงเรียนอย่างเต็มที่ มีความห่วงใยท่านด้วยความจริงใจเสมอใช้คำพูดที่เหมาะสมในการตักเตือนท่านในที่สาธารณะ มอบหมายงานตามความสามารถของท่านเสมอการให้คำปรึกษาการทำงานแก่บุคลากรซึ่งสอดคล้องกับเนตรชนก โพธารามิก^๑ ได้วิจัยเรื่อง “วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อพัฒนาสังคม” การวิจัยพบว่า พรหมวิหารธรรม คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอัมปัญญา คือธรรมที่แผ่ไปไม่มีประมาณเป็นหลักปฏิบัติพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เป็นคุณธรรมที่เกื้อหนุนกรรมดีทั้งหลายให้สมบูรณ์ และสร้างสรรค์ดีสู่สังคม ทำให้มนุษย์รู้จักการพัฒนาดตนเองให้สัมมาทิฐิ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ พระชัยชนะ ธมฺมทินโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปรียบเทียบหลักมนุษยชนกับสิทธิมนุษยชนทางพุทธศาสนา” ศึกษาพบว่า หลักพรหมวิหาร ๔ ได้กล่าวถึงในพระอภิธรรมปิฎกไว้ว่าการเจริญปฏิบัติเพื่อเข้าถึงรูปภพ บรรลุสุกขด้วยอุเบกขา ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัส และโทมนัสดับสนิทในก่อนมีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่ในสมัยใด ผัสสะ อวิกเขปะ มีในสมัยนั้นสภาวะธรรมเหล่านี้ชื่อว่า กุศล จะเห็นได้ว่าการเจริญอัมปัญญา ๔

^๑เนตรชนก โพธารามิก, “วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อการพัฒนาสังคม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒).

ในพระอภิธรรมปิฎก คือ ๑) เมตตา คือ ความปรารถนา อยากให้ เขามีความสุข มีจิตอันเป็นไมตรี ต้องการให้เขามีความร่มเย็นในใจมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย ๒) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้เขาพ้นทุกข์ใส่ใจในการปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากของมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย ๓) มุทิตา คือ ความยินดีปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขไม่ว่าชีวิตมนุษย์หรือสัตว์ที่เกิดมารวมโลกกันทั้งหลาย พลอยยินดีด้วยเมื่อเขามีสุข ๔) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชัง พร้อมที่จะปฏิบัติตามหลักธรรม เพราะการเจริญอัปปมัญญา ๔ เป็นหลักมนุษยธรรมที่ประเสริฐถ้ามนุษย์จะมีพรหมวิหาร ๔ จะต้องนำพาความสงบ และสันติสุขมาสู่มวลมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย

๒. ด้านกรุณา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารให้โอกาสผู้ที่ทำงานผิดพลาดได้ปรับปรุงตนเอง และเข้าร่วมงานต่อบริหารงานส่งเสริมบุคลากรด้วยความปรารถนาดีต่อทุกฝ่ายร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น อุทิศเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้เสนอความต้องการในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับ **ปัทมาสน์ อมาตย์กุล**^๒ ได้วิจัยเรื่อง “ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อกลุ่มบุคลิกภาพด้านคุณธรรมพรหมวิหาร ๔ ของนิสิตปริญญาตรี” ผลการวิจัยพบว่า กรุณา ความปรารถนาอยากให้เขาเป็นสุข ดูแลเอาใจใส่ ของครูที่มีต่อนิสิตนักศึกษาที่มาขอคำปรึกษา โดยมากครูจะรับฟังปัญหาของนิสิตและเสนอแนะทางออกให้กับนิสิตอย่างเท่าเทียมกันทุกคน การให้คำปรึกษากลุ่มที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมพรหมวิหาร ๔ ของนิสิต

๓. ด้านมุทิตา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน มีความยินดีในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคลากร และรักษาสัมพันธภาพอันดีงามแก่บุคลากรทุกคนได้ดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสนใจชีวิตความเป็นอยู่ของบุคลากร สอดคล้องกับ **สิทธิพร อ่อนคำ**^๓ ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่าคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ ที่ได้นำมาศึกษา ปรากฏว่า คุณธรรมด้านมุทิตาของผู้บริหารทั้งสองมีติดอยู่ในระดับปานกลาง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่แต่ละด้านกับพฤติกรรมผู้นำในแต่ละมิติ

^๒ปัทมาสน์ อมาตย์กุล, “ผลการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อกลุ่มบุคลิกภาพด้านคุณธรรมพรหมวิหาร ๔ ของนิสิตปริญญาตรี”, **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต**, (ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญ์โลก, ๒๕๔๕),

^๓สิทธิพร อ่อนคำ, “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมด้านพรหมวิหารสี่กับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต**, (สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๓๑),

๔. ด้านอุเบกขา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ยกย่องชมเชยบุคลากรที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน มีการสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรร่วมกันพัฒนาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน สร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพอันดีงามแก่บุคลากรทุกคน ได้ดูแลเอาใจใส่ในการปฏิบัติงานบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ **สุพล เครือมะโนรมย์**^๕ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา และมูทิตา ไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่สูงขณะที่ อุเบกขานั้น ถูกไปปฏิบัติงานในสถานศึกษาเป็นส่วนน้อย

๕.๑.๔ แนวทางการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร มีดังนี้

การใช้หลักธรรมพรหมวิหารของผู้บริหาร ด้านเมตตา ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีในการบริหารบุคลากรในการทำงานด้านกรุณา ผู้บริหารควรให้คำปรึกษาการทำงานแก่บุคลากรด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีมีน้ำใจต่อทุกท่านด้วยความจริงใจเสมอ ด้านมูทิตา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และอุเบกขา ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลางให้เป็นธรรมแก่บุคลากรทุกคนเท่าเทียมกันในการทำงาน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะแนวทางการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรโรงเรียนประถมศึกษา เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม ดังนี้

ด้านเมตตา ผู้บริหารควรสร้างความสามัคคีในการบริหารบุคลากรในการทำงาน

ด้านกรุณา ผู้บริหารควรให้คำปรึกษาการทำงานแก่บุคลากรด้วยอัธยาศัยไมตรีที่ดีมีน้ำใจต่อทุกท่านด้วยความจริงใจเสมอ

ด้านมูทิตา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรได้รับความก้าวหน้าในตำแหน่งที่สูงขึ้นอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

อุเบกขา ผู้บริหารควรวางตัวเป็นกลางให้เป็นธรรมแก่บุคลากรทุกคนเท่าเทียมกันในการทำงาน

^๕สุพล เครือมะโนรมย์, “การใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒),

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารบุคลากรในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะ ดังนี้

๑. ควรศึกษาประสิทธิภาพในการบริหารงานบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียน ประถมศึกษา

๒. ควรศึกษาเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ระหว่างครูและนักเรียน ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

๓. ควรศึกษาพฤติกรรมด้านการบริหารของผู้บริหารด้านหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ใน ระดับมหาวิทยาลัย